

LA REVISTA

Número 73 - Març 2013

Butlletí informatiu de l'Ajuntament de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant

Entrevista a l'alcalde,
Alfons Garcia. Pàg. 3

Imatges de les festes de
Nadal i Carnaval. Pàg.
22-23

Les obres de l'antic hospital començaran a l'abril

AUTOR: Serveis Tècnics

■ Es preveu que els treballs de consolidació del mur medieval del sector de ponent durin 7 mesos. Pàg. 7

OBERTA LA INSCRIPCIÓ ALS NOUS CURSOS DEL VIVER D'EMPRESES

■ L'empresa municipal IDETSA posa a l'abast una oferta formativa adaptada a les necessitats actuals, entre altres serveis. Pàg. 11

AUTOR: Xavier Jurio

CRÒNICA DE L' ENSORRAMENT DE LA TORRE DEL TELÈGRAF ÒPTIC

Alfons Tejero

Sabem pel doctor en Història de l'Art Antoni Conejo que a l'hospital-fortalesa del coll de Balaguer de l' infant Pere d'Aragó s'hi van projectar sis torres, una a cadascun dels angles i dues més al mig dels murs nord i sud respectivament i de 18 metres d'alçada, encara que per les referències documentals existents no es pot assegurar si finalment es van fer totes.

El que sí sabem cert és que dos d'elles van arribar al segle XX. La de la cara nord, que és la que queda, i la del mur meridional que restà dempeus fins l'any 1910, data en què es va ensorrar després d'una ventada. Es dedueix pels indicis documentals aportats per Conejo que aquesta torre estaria en obres el 1369 i entre el 1372-1373, enllestida o no, estaria en ús, i que fou refeta pels volts dels segles XVII-XVIII amb un estil arquitectònic diferent de la resta. La seva caiguda fou fruit sens dubte dels problemes d'assentaments i estructurals derivats d'una mala construcció. Ho comprovareu fàcilment si us fixeu a la foto 1 on es dibuixa una immensa esquerda de dalt a baix que evidenciava aquesta greu patologia.

Molt poca gent sap que la terrassa d'aquesta torre es va fer servir durant el segle XIX com suport del telègraf òptic.

A Espanya es va optar pel sistema òptic (1844-1857) abans que l'elèctric entre altres coses perquè el primer no era tan vulnerable a l'atac de les partides de bandolers i guerrillers carlistes. Aquest primer sistema de comunicació s'instal·lava moltes ocasions en torres fortificades que garantien la seva seguretat. Aquesta ambiciosa empresa dirigida per José Maria Mathé i Manuel Valera va projectar tres línies radials que naixien a Madrid.

El cos afegit que es veu a sobre de la torre meridional, que estaria situada al carrer de l'hospital seria el que suportaria el telègraf i estaria inclosa al trajecte Castelló-Tarragona i que formava part de la línia de Madrid a Jonquera. Segons informació facilitada pels estudiosos Emilio Borque i Jordi Farré, la torre sud es comunicava visualment amb la de Sant Jordi d'Alfama (l'Ametlla de Mar) i amb la del càmping de la Torre del Sol (Miami

A la imatge s'hi veu la torre en peu.

Platja) amb un sistema visual format per un bola i barres mogudes per politges.

Tot sembla indicar que en aquest tram concret el projecte no tingué èxit ja que durant els deu anys que funcionà la telegrafia òptica, l'Hospitalet patia els efectes residuals de les guerres carlines.

Tornant al fil del seu ensorrament hem de dir que no va sorprendre a ningú... Era la crònica d'una mort anunciada. Ja el dia 18 d'abril de 1910 l'alcaldia de Vandellòs havia notificat al Govern Civil de Tarragona que la torre amenaçava ruïna imminent. Per part del Govern es proposava que s'adoptessin les corresponents precaucions col·locant tanques i pilars units per cordes al voltant de la torre per a evitar desgràcies personals. Tots els esforços es van fer inútils perquè el dia 20 de juliol de 1910 l'alcalde pedani de l'Hospitalet de l'Infant, el Mariano Mañé, informava al document que es transcriu literalment:

BIBLIOGRAFIA

A. Conejo. "Assistència i hospitalitat a l'edat mitjana. L'arquitectura dels hospitals catalans: del gòtic al primer renaixement". Tesis doctoral inèdita, UB, 2002.

S. Olivé Roig. "Historia de la Telegrafia óptica en España". Madrid, 1990.

J. Vernet i Borràs. Documents de l'Arxiu de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant.

"A las dos del día de hoy la torre propiedad del Estado que sirvió para el telégrafo óptico situado contiguamente a esta aldea se ha desmoronado con gran estrépito produciendo la natural alarma entre el vecindario. Efectuado el minucioso examen se ha podido observar que con el desmoronamiento no se han causado, a lo menos que se sepa, desgracias personales, pero sí materiales en algunos edificios próximos al emplazamiento de citada torre...". Malauradament l'anorreament de la torre va matar la mula i les cabres de cal Macari.

Entre els mesos de novembre i desembre de 1910 la Marina Gil Pellisé, coneguda com la Marina del Pacara, comerciant de roba fil i veïna de l'Hospitalet de l'Infant, va redactar diferents escrits dirigits a diverses administracions públiques sol·licitant l'aprofitament de la pedra existent producte de la caiguda de la torre. El 22 de novembre el Govern Civil de Tarragona li contestava declarant-se no competent en aquesta demanda ja que dita torre estava al càrrec de la Comandància de Ingenieros de Lérida. De la mateixa manera el 30 de desembre de 1910, posicionant-se en la mateixa línia, l'Administració d'Hisenda remetia el cas a Capitanía General de la 4a Regió Militar ja que la torre pertanyia al ram de la guerra.

Finalment la proposta no fou atesa i es va exposar a subhasta pública dues vegades, la segona duta a terme a la Jefatura Administrativa de la província situada a la plaça Reding de Tarragona el dia 28 de desembre de 1912 a les 11 hores. El preu mínim establert de sortida era de 450 pessetes i l'import de la garantia que s'havia d'avançar per a poder participar era de 22.50 pessetes pagades en efectiu.

Part de les pedres escairades que es van recuperar van anar a parar a Masboquera per a l'empedrat del camí nord d'accés de la vila i que encara es conserva en perfecte estat. La memòria popular ens diu que durant el seu trasllat en carro des de l'Hospitalet una d'elles va caure i va matar un home. ■

Camí d'accés a Masboquera.